

MUSIQA DÜNYASI

3-4/2006

3-4/29 2006

- 104 *S.Cəfərov*. Süleyman Ələsgərovun tar konsertləri haqqında
106 *R.Hacıyev*. Azərbaycanda kontrabas ifaçılığı - sənəti
109 *Y. Seyidova*. Kamança aləti Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında
111 *H.Yusifova*. Sevdə İbrahimova - "Vokalizlər"
114 *R. Məmmədova*. Azərbaycan mədəniyyəti tarixində 1910-cu il
117 *Z.Bayramova*. Uşaq operalarının yaranmasında Azərbaycan nağıllarının rolu
121 *A. Bayramova*. Musiqi və muzey: İstanbul konqressi
124 *N.İbrahimova*. Muğamların nota yazılmasında Qurban Pirimovun rolu

USTADLARIMIZIN XATİRƏSİNƏ

- 126 *T. Seyidov*. Azərbaycan fortepiano məktəbinin klassiki (M.R.Brenner -100)
131 *L.Abbasova*. İki yubilyarın bir «Aygün»ü (S. Vurğun - 100, Z.Bağirov - 90)
133 *L. Hüseynova*. Bəstəkar və müəllimi anarkon... (Ə.Hüseynzadə - 90)

MUSIQI TƏHSİLİ VƏ MAARİFÇİLİYİ

- 135 *Y. Kazımova*. Görkəmli ədiblərimiz musiqi vasitəsilə vətənpərvərlik tərbiyəsi haqqında
139 *Ю.Рябе (Москва, Россия)*. Акустические знания в музыкально-теоретической подготовке музыканта исполнителя и музыковеда

BİRD YAZIQLAR

- 153 *T. Dağlı (Türkiyə)*. Hacı Arif bəy
156 *E. Kılıç (Türkiyə)*. Kərəoğlu müziği üzərinə
158 *H. Altunköprü (Türkiyə)*. Hasan Ferid Alnar və kanun konçertosu. (Doğumunun 100 yılında)

KULTUROLOJİ MƏSƏLƏLƏR

- 161 *Ç. Abdullayev*. Alman - Azərbaycan cəmiyyəti. Alman alimi A. Veber hansı əlamətlərinə görə mədəniyyətin səviyyəsini müəyyən edir?
163 *F. Atakışiyeva*. Müasir teatr mədəniyyətinin inkişaf istiqamətləri və səhnə danışığı
166 *F. Vəliyev*. Milli qadın geyimlərimiz aşiq yaradıcılığında
172 *K. Məhdiyeva*. Həsənağa Salayevin sənətkarlığı haqqında bəzi mülahizələr
175 *N. Abbasov*. Milli ideologiya və mədəniyyət
180 *Ə.Rzayev*. XX əsrin teatr tendensiyalarında rəqsin yeri
183 *M. Mənalova*. Müasir Azərbaycan mədəniyyətinin qlobal və regional problemləri
186 *M. Əlizadə*. Uzaq proqnoz
190 *N. Bəykişiyev*. İntibah dövrü teatrında rəssamlıq və səhnə texnikası
194 *G. Hüseynova*. «Təhminə və Zaur»
197 *S. Məhərrəmova*. XIX əsr və XX əsrin əvvəllərində kiçik Qafqazın Cənub-Şərqi rayonlarının nehrə nəğmələri
199 *Ş.Bünyadova*. Xaqani yaradıcılığında musiqiyə dair
203 *Y. Vəliyev*. Abidələrimizin bərpası – onların qorunaraq gələcək nəsillərə ötürülməsi deməkdir
210 *M. Süleymanlı*. Dini-kulturoloji tədqiqatlarda "Şiə dinində məzdəki inancları" əsərinə elmi-tənqidi yanaşmalar

BİBLİOQRAFIYA

- 218 *İ.Əfəndiyeva*. Musiqişünaslıqda yeni söz
221 *R.Zöhrəbəy*. Dmitri Şostakoviç və Azərbaycan musiqi mədəniyyəti

DİQQƏT!

Materialların dəqiqliyinə və reklam elanlarının məzmununa görə jurnalın redaksiyası məsuliyyət daşımır. Müəllif mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər. Redaksiya materiallara və elanlara düzəliş hüququnu özündə saxlayır.

Ma
obraz
demək
edir.(9)
etməkl
muğan
Rast, U
Kabilə, f
Sımayı
barı, O
Sikeste
Segən,
Bəyatı-
gah mu
Mansur
həşiyə
mütəq
pretəsi
xənd
almas
muğam
konkret
seviyyə
qəhrəm
hələdic
uzun ill
Sarabst
Rzayev
Əkberov

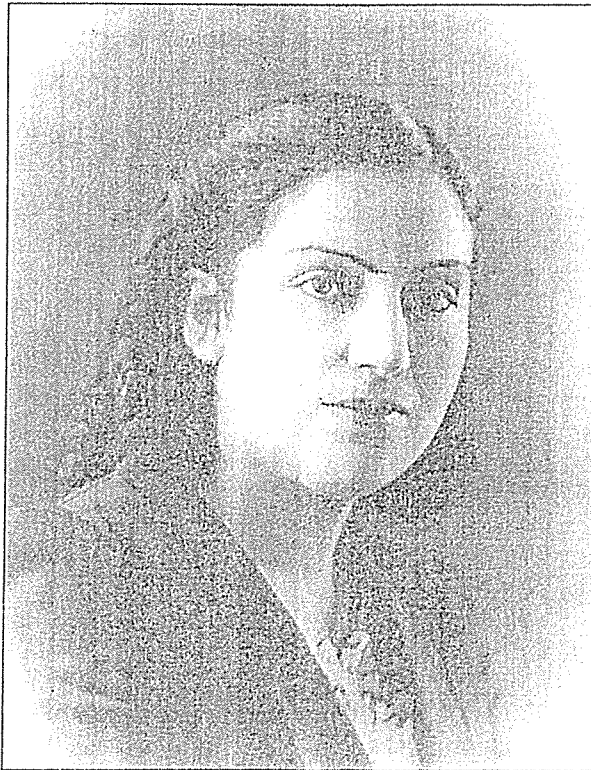
BƏSTƏKAR VƏ MÜƏLLİMİ ANARKƏN...

Lalə HÜSEYNOVA

Nəcib, xeyirxah, təvazökar, qayğıkeş - bütün bu anlayışları, keyfiyyətləri bir insana şamil etmək, adətən, çox çətin olur. Lakin, Ədilə xanım Hüseynzadəyə - əsl ziyalı Azərbaycan xanımına bu məfhumların hamısı eyni dərəcədə yaraşır. Məhz buna görə də onun barəsində həm istedadlı bəstəkar, həm də gözəl, mədəni, aqıl insan kimi danışmaq eyni dərəcədə mümkündür, zəruridir.

Ədilə Hüseynzadə o xoşbəxt musiqiçilərimizdən olub ki, böyük sənətə bilavasitə Üzeyir Hacıbəyovun xeyir-duası ilə gələrək, bu dahi şəxsiyyətin sinfində sənətkarlıq və insanlıq dərsləri keçmişdi.

Ədilə xanımın musiqiyə gəlişi də təsadüfi olmamışdı. O, yüksək mədəniyyətə və mənəviyyətə malik olan ailədə anadan olub, boya başa çatmışdı. Burada musiqi, poeziya həyatın üzvi hissəsi idi. Ədilə xanımın gözəl səsi vardı. Axşamlar bütün ailə üzvləri evə yığılanda, uşaqlar tamaşalardan səhnələr göstərir, müxtəlif musiqi nömrələri ilə çıxış edirdilər. Balaca Ədilə C. Cabbarlının «Od gəlini» dramından Solmazın mahnısını məharətlə oxuyurdu. Məktəb illərində səhiyyə riyaziyyata göstərdiyi həvəs onu həyatının müəyyən dövründə məhz bu elmlə bağlı bir peşəni öyrənməyə ruhlandırmışdı. 1932-ci ildə Ə. Hüseynzadə Sənaye Texnikumunu bitirdikdən sonra hazırkı Neft Akademiyasına daxil olur. Lakin, musiqiyə olan dərin maraq onu daim bu sənətlə ciddi məşğul olmağa sövq edirdi. Nəhayət, bu həvəs onu 1942-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına, Üzeyir Hacıbəyovun yanına gətirir. Gözəl mezzo-soprano səsinə malik Ədilə xanımı vokal şöbəsinə qəbul edirlər. O, Bülbüldən dərslər almağa başlayır. Gələcək bəstəkarın bir vokalçı kimi istedadından indi kino sənətimizin əvəzsiz incisinə çevrilmiş

1945-ci ildə «Arşın mal alan» filmi xəbər verir. O vaxt Üzeyir bəy Asiyanın vokal partiyasını səsləndirməyi məhz Ədilə Hüseynzadəyə tapşırılmışdı. Lakin, ancaq vokal dərsləri də onu qane etmir. Taleyin hökmü inadkarcasına onu bəstəkarlığa gətirib çıxarır və bu gəliş məşhur «Yadigar» romansı ilə yadda qalır.

1953-cü ildə Konservatoriyanın bəstəkarlıq şöbəsini B. Zeydmanın sinfində bitirən Ədilə Hüseynzadə artıq respublikada və onun kənarlarında bir sıra əsərləri ilə tanınmağa başlayır. Onun romansları Zaqafqaziya respublikalarının musiqi dekadasında uğurla səslənir və tənqidçilərin yüksək rəyini qazanır.

Ə. Hüseynzadənin yaradıcılığında başlıca yeri vokal əsərləri, ilk növbədə romanslar tutur. O, 60-a yaxın romans və mahnıların müəllifidir. Nizamının qəzəlinə bəstələnmiş məşhur «Vəsin həvəsi» romansı haqlı olaraq bu sahədə ən uğurlu nümunə kimi qiymətləndirilmiş və xalq tərəfindən sevilmişdir. Bəstəkarın kamera-vokal janrındakı uzun axtarışları onu 1970-80-ci illərdə yeni obraz məzmun dairəsinə - fəlsəfi lirikaya gətirib çıxarır. Bu dövrdə ətraf gerçəkliyi, bütün ziddiyyətləri,

rəngarəngliyi ilə dərk etmək meyli onu Rəsul Rza poeziyası ilə yaxınlaşdırır, üzvi qovuşdurur. Romansların adlarına diqqət yelirək: «Yaşamaq», «Mənim arzum», «Soruşuram sevincdən», «Yenə, yenə ürək haqqında», «Maraq», «Həsəd», «Yenə elədir», «Yarpaqlar tökülməsin». Bəstəkar sanki uzun zaman daxilində gizlətdiyi duyğularını dilə gətirir və bu romansları «Duyğular» adlı vokal silsiləsində cəmləşdirir. Cəsarətlə demək olar ki, istər obraz-məzmun dairəsi baxımından, istərsə də yazı tərzinə, üslubuna görə bu əsərlər Azərbaycan romans musiqisi tarixində müstəsna yer tutur. Təsadüfi deyil ki, Ə. Hüseynzadənin

seyznadənin bənzərsiz vokal yaradıcılığı ən müxtəlif üslublu ifaçıların nəzər-diqqətini cəlb edirdi. Bülbül, Sona Aslanova, Firəngiz Əhmədova, Lütfiyar İmanov, Şövkət Ələkbərova, Rəhilə Cabbarova, Fidan Qasımova, Əli Haqverdiyev bu mahnı və romansları həvəslə öz repertuarlarına salırdılar.

Qeyd etmək lazımdır ki, Ədilə Hüseynzadənin yazı üslubu, dəst-xətti heç vaxt donmuş üslub halında qalmamışdır. Daxili tələbkərligi, yüksək məsuliyyət hissi, narahat qəlbi onu daim irəliyə aparmış, bir səviyyədə qalmağa qoymamışdır. Bəstəkar öz üzərində yorulmadan çalışırdı. Ədilə xanımın Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbində şagirdi olduğum zaman mən onun gərgin iş prosesinin, sənətinə son dərəcə ciddi münasibətinin şahidi olmuşam. Hər yeni romans, hər yeni əsər onun üçün böyük bir imtahana çevrilirdi. Həmin uzaq 1970-ci illərdə Ədilə xanım Rəsul Rza və Nigar Rəfibəyli poeziyasına, sözün əsl mənasında vurulmuşdu, onunla nəfəs alırdı. Zəngin həyat təcrübəsi onu artıq bir insan kimi müdriklik zirvəsinə ucaltmışdı və o, bu müdrikliyin poetik, şairanə təcəssümünü məhz yuxarıda adlarını çəkdiyimiz iki gözəl şairin şeiriyyatında tapmışdı. 1970-80-ci illərin məhsulu olan bu romanslar silsiləsini Ədilə Hüseynzadənin yaradıcılıq axtarışlarının zirvəsi adlandırsaq, yəqin ki, səhv etmərik. Ümidvarıq ki, bu gözəl vokal incilərinin Azərbaycan musiqisində yeri və mövqeyi barədə hələ musiqişünaslar, tədqiqatçılar öz sözünü, öz rəyini bir daha bildirəcək, sanballı araşdırmalar aparacaqlar.

Ədilə Hüseynzadənin yaradıcılığı, şübhəsiz ki, ancaq romanslar və mahnılarla məhdudlaşmır. Bəstəkarın yaradıcılıq irsində ən müxtəlif janrlarda bəstələnmiş əsərlərə rast gəlmək mümkündür. Bu sırada xor və simfonik orkestr üçün «Vətən» kantatasını, simfonik poemanı,

«Vətən» vokal-simfonik silsiləsini, xor, solistlər və simfonik orkestr üçün «Sülhün səsi» əsərini, qadın xoru və simfonik orkestr üçün «Oğlumun babasına» balladasını, habelə müxtəlif tərkibli xor kollektivləri üçün nəzərdə tutulmuş «Ərəb dostlarıma», «Neylərəm», «Üzün bərqi gültərdir» miniatürlərini qeyd etmək lazımdır. Bütün bu əsərlər Bəstəkarlar İttifaqının plenum və qurultaylarında ifa olunmuş, rəğbət qazanmışdır.

Ə.Hüseynzadənin kamera-instrumental janrlarda yaratdığı əsərlər də daim ifaçıların nəzərini cəlb etmişdir. Bu əsərlərin sayı az olsa da, onlar bəstəkarın üslubunu, dəst-xəttini anlamaq baxımından böyük maraq kəsb edir. Violonçel və fortepiano üçün Sonata, Simli kvartet onun bu janrda qazandığı ən uğurlu əsərlər kimi qiymətləndirilə bilər. Ədilə xanım burada da öz dahi müəllimi Üzeyir bəydən klassik formalara milli mövqedən yanaşmaq keyfiyyətini dərin əxz etdiyini lazımi səviyyədə nümayiş etdirmişdir.

Ədilə xanım həm bəstəkar, həm də bir insan kimi çox maraqlı və uzun bir ömür sürmüşdü. Bu ömürdə kədərli, ağırlı-acılı anlar da çox idi. sevinclə dolu məqamlar da. Sırr deyil ki, bütün bu vaxtlarda Ədilə xanımın ən böyük dayağı onun musiqisi idi. «Bir gün yazmasam, ölərəm» - bu sözləri o, bizlərə, onu hədsiz sevmə tələbələrinə demişdi. Lakin ömrünün son illərində Ədilə xanım, artıq yaradıcılıqla məşğul olmaq iqtidarında deyildi və indi onun mənəvi dayağı zəngin xatirələri, yaşanmış mənəvi ömrür səhifələri idi. Bu səhifələri o, daim öz ailəsi nəvələri və onu heç vaxt yaddan çıxartmayan tələbələri ilə bölüşürdü. Qəribədir ki, Ə.Hüseynzadə həyatdan da məhz bu xatirələri yadda salarkən ayrılmışdı: onların həyəcanına kövrə vücudu daha dözə bilməmişdi. İndi isə bu xatirə bizlərlə yaşayır, elə bəstəkarın danışan musiqisi kimi.